

Творення відносних та присвійних прикметників

Визначте художній засіб

А перекладати Данте

Б чорний день

В кришталева сльоза

Г гіркий досвід

Д одна на весь світ

Е коледж ожив

Є багато бавовни

Ж перемагати на війні москаля

Відредагуйте випадки порушення норми.

Трохи дорогуватий, дуже задовгий, самий найдешевший, більш точніший, найспокійна відпустка, найневиліковніша хвороба, подвійніша плата, якнайблизькі стосунки, трохи чорнявий, самий чіткіший, дуже величезний, найбільш найголовніші правила, найпорожніша посудина, щонайдешевий одяг, найбільш відоміший, самий найточніший, менш вдаліший.

Правопис суфіксів -ов-, -ев- (-єв-) у відносних прикметниках

1. Від іменників твердої групи відносні прикметники творяться за допомогою суфікса -ов-ий: служба – службовий, кварц – кварцовий, калина – калиновий.

УВАГА! Від іменника твердої групи метал відносний прикметник твориться за допомогою суфікса -ев-ий: металевий.

2. Від іменників м'якої та мішаної груп присвійні прикметники творяться за допомогою суфікса -ов-ий, -ев-ий (-єв-ий), а саме:

а) суфікс -ов-ий вживається тоді, коли в прикметникові наголос падає на закінчення: нуль – нульові́й, поле – польові́й, біль – больові́й, дощ – дощові́й, ключ – ключові́й, борщ – але борщеві́й;

б) суфікс -ев-ий вживається тоді, коли в прикметникові наголос падає на основу, а не на закінчення: марля – марле́вий, квасоля – квасо́левий, овоч – овочеві́й, алича – аличеві́й.

УВАГА! У прикметниках із наголошеною основою, утворених від іменників м'якої та мішаної груп, виступає суфікс -єв-ий:

- якщо основа базового іменника закінчується на подовжений приголосний: насіння – насіннєвий, життя – життєвий (хоч і життьову́й), взуття – взуттєвий (хоч і взуттьову́й);
- якщо базовий іменник закінчується на -ій: стронцій – стронцієвий;
- якщо базовий іменник закінчується на -я [йа]: соя – соєвий, дія – дієвий (хоч і дійову́й в іншому значенні).

**Літеру Е треба писати на місці
пропуску в слові**

А алюміні..**в**ий

Б ключ..**в**ий

В реч..**в**ий

Г оранж..**в**ий

Д дощ..**в**ий

Літеру О треба писати на місці пропуску в слові

А циліндр..вий

Б замш..вий

В місяц..вий

Г туш..вий

Д нікел..вий

**Від поданих іменників утворіть відносні
прикметники, прокоментуйте їх написання.**

Матч, черешня, соя, яблуна, щавель, калій, вишня,
гроші, калина, клен, кришталь, плече, полин, ситець,
стронцій, тиждень, тінь, парча, марля, емаль, душ,
перець, сургуч, марганець, діагональ, плащ, грудень,
тюль, нуль, взуття, насіння, дощ, сторож, річ,
алюміній, кварц, метал.

Якого роду іменник?

чоловічого

жіночого

середнього

Чи в Н. однини має закінчення **-а**?

Чи в Н. однини має закінчення **-а**?

Чи при відмінюванні приймає суфікс **-ат-, ен-**?

так

ні

так

ні

так

ні

I відм.

III відм.

IV відм.

II відм.

Таким чином, **іменники чоловічого роду** можуть належати:

а) до **I відміни** (в називному однини мають закінчення **-а**): *сирота, лелека, гайдамака, Микола, суддя*;

б) до **II відміни** (в називному однини не мають закінчення –а): *батько, край, день, степ*.

Іменники жіночого роду можуть належати:

а) до **I відміни** (в називному однини мають закінчення **-а**): *сирота, зима, сума, земля, пісня*;

б) до **III відміни** (в називному однини не мають закінчення –а): *тінь, сіль, піч, мати*.

Іменники середнього роду можуть належати:

а) до **IV відміни** (при відмінюванні в них з'являється суфікс **-ат-** або **-ен-**): *теля — теляти, курча — курчати, ім'я — імені*;

б) до **II відміни** (при відмінюванні в них не з'являється суфікс -ат- або -ен-): *село, поле, море, знання, сузір'я*.

ТВОРЕННЯ І ВЖИВАННЯ ПРИСВІЙНИХ ПРИКМЕТНИКІВ

- Присвійні прикметники утворюються майже виключно **від назв осіб**, рідко — **від назв тварин**.
- Залежно від відміни іменника, від якого твориться прикметник, вживаємо відповідний суфікс.

І ВІДМІНА:

-ИН-: прикметники творяться за допомогою суфікса **-ИН-**, де кінцеві приголосні твірної основи **Г, К, Х** чергуються із **Ж, Ч, Ш**:

Оксана — Оксанин, Олеся — Олесин, Настя — Настин, Микола — Миколин, Ольга — Ольжин, Інга — Інжин, Марійка — Марійчин, Стеха — Стешин, свекруха — свекрушин.

-ІН-: але якщо твірна основа закінчується на **-Й**, то виступає суфікс **-ІН-**:

Надія — Надійн, Зоя — Зоїн, Софія — Софійн.

!!! Від іменника мати присвійний прикметник — *материн*.

Вживання варіантів суфікса **-ов-** та **-ев-** залежить від групи іменника:

а) **-ІВ-**, **-ОВ-**: за допомогою цих суфіксів утворюються присвійні прикметники від іменників твердої групи:

Тарас — Тарасів (ч.р), Тарасова (ж.р.), Тарасове (с.р.), Стельмах — Стельмахів, Стельмахова, Стельмахове; батько — батьків, батькова, батькове; командир — командирів, командирова, командирове.

б) **-ІВ-**, **-ЕВ-**, за допомогою цих суфіксів від іменників утворюються присвійні прикметники м'якої та мішаної груп:

Василь — Василів, Василева, Василеве; Михась — Михасів, Михасева, Михасеве; Чернши — Черншиїв, Черншишева, Черншишева; столяр — столярів, столярева, столяреве (**!!!** іменники на **-ар**, **-яр** належать до м'якої групи); лікар — лікарів, лікарева, лікареве; школяр — школярів, школярева, школяреве.

в) **-ЇВ-**, **-ЄВ-**: якщо твірна основа закінчується на **-й**:

Мусій — Мусіїв, Мусієва, Мусієве; Кублій — Кубліїв, Кублієва, Кублієве;

!!! Присвійні прикметники повністю зберігають особливості написання іменників, від яких вони утворені - м'який знак, велика буква тощо (тільки чергуються кінцеві **г, к, х** із **ж, ч, ш**):

*Наталка — Натал**чин**, Маланка — Малан**чин**, Тодоська — Тодос**ьчин**, Пріська — Пріс**ьчин**, Параска — Парас**чин**, невістка — невіст**чин**.*

Від назв тварин присвійні прикметники творяться по-різному:

птах — пташиний, соловей — солов'їний, горобець — горобиний, гороб'ячий; лисиця — лисячий, заєць — заячий, вовк — вовчий, сорока — сорочий, ведмідь — ведмежий, ведмедів.

Присвійні прикметники вживаються:

а) на позначення належності предмета людині: Шевченків «Заповіт», Франкові твори, материне слово; рідко — тварині: соловейків спів, ластівчине гніздо;

б) у термінологічних словосполученнях (пишуться з малої букви): базедова хвороба, антонів вогонь, адамове яблуко (борлак), петрів батіг (цикорій), торрічеллієва пустота, архімедова спіраль;

в) в ідіомах (пишуться з малої букви): соломонове рішення, ахіллесова п'ята, гордіїв вузол, дамоклів меч, сізіфова праця, дем'янова юшка, крокодилячі сльози.

**Помилку в написанні прикметника
допущено в рядку**

А Сестриччина допомога

Б Оліна презентація

В матусина казка

Г батьків подарунок

Д Маріїна подорож

Помилку в написанні прикметника

допущено в рядку

А Оксанин виступ

Б Юрієва квартира

В Андрійове вітання

Г Миколин комп'ютер

Д Гнатові збірники

Від поданих іменників утворіть присвійні прикметники чоловічого та жіночого роду, прокоментуйте написане.

Відвідувач, спадкоємець, комерсант, директор, комісіонер, власник, шахтар, секретар, мачуха, нянька, пасажир, касир, кредитор, приятель, репетитор, коваль, лікар, сторож, завідувач, касир, аптекар, перукар, професор, Валентин, Валентина, Володя, Ольга, Василь, Андрій, Марія, Наталя, Петро, Мирослава, Мирослав, Михайло, Оксана, Олекса, Леся.

**Подані словосполучення запишіть у
родовому, орудному та місцевому
відмінках однини.**

Менша площа, вужча межа, останнє
пристанище, крайній куц, Маріїн плац,
літній дощ, круглолице хлоп'я, справжній
товариш, Олексіїв зошит, Наталина
вихованість, гарна пісня, рання вишня.